

REGÉLŐ.

PESTI DIVATLAP.

KIADJA ÉS SZERKESZTI

GARAY J.

MÁSODIK

December' 4. 1842.

FÉLÉV.

A' TROUBADOUROK

és

a' Provençe' szerelmi törvényszékei.

A' vilá guralkodó Róma' politikai bukása után a' római nyelv sem szegült többé ellen a' germán nyers erő' tolu-lásának, a' hódított tartományokban úgy mint magában az anyaországban, Olasz-honban; a' nagy republikánusok 's impe-ratorok' elpuhult unokái testtel lélekkel meghajoltak az idegen igának, éppen úgy, mint a' rómaisodott gallok, spanyolok és brittek. De a' germán hódító is törekvék magát alávetettjeivel saját nyelvükön megértetni, szólásmódjait betanult római szavak közé vegyíté, miből elvégre le-hellen vala be nem következnie azon összeolvadásnak, melly a' tiszta római nyelv' bukásának fő tényezője vala, de egyszersmind a' német nyelv' általános behozatalát is szintugy meggátolá. Ezen elkerülhetlen nyelvzavarról azon kor' vadsága miatt egész a' nyolczadig szá-zadig Krisztus' születése után semmi ha-tározottat nem mondhatni, de főkép azért, mivel illy nyelvzagyvalékban írni teljes

lehetetlen levén, e' korból semmi emlék-iratot nem birunk. Csak Nagy Ká-rol'y' idejében fejlődött ki az úgynevezett romanzo, vagy is lingua romana rustica, a' győző és győzött nyelv' összeütközéséből annyira, hogy írói nyelvvé is lehetett. Ez azonban egy nyelv nem marad-hatott, méhében hordá a' spanyol, fran-czia, olasz és provençei nyelv' csiráit, mellyek közül az utolsó legelőbb fejlett ki, de a' később kimivelt szomszéd nyel-vek által végre ez is legyőzeték.

Franciaország' elszakadása után a carolingi birodalomtól (843), ennek déli része a' francia királyoktól független maradt; a' dél és éjszak' lakói egymás-tól kormány, nyelv és szokás által elvál-tak 's nem sokára az éjszaki részt, vagy is a' valódi Franciaországot éppen a' nyelv szerint, Langue d'oui (mivel oui már akkor „igent“ tön)'s a' déli részt Langue d'oc-nak nevezék (mivel az „igen“ szócska itt a' német „okkal“ (auch) fejez-teték ki). E' nevet a' déli tartományok' egyike az országnak megyékrei (depar-temen) elosztásáig megtartá, de a' tizen-kettedik században egész VII. Károlyig az egész déli rész így nevezetett, az al-pesektől egész a' pyrenäusig, hol a' fran-

ez a nyelv nem beszéltetett, 's melly kö-
zönségesen a' provençei birodalomnak
neveztetett.

A' Provençe eleinte Arolat vagy Ar-
les' 879. ben alkotott királyságának egy
részét levé. Midőn később (1033) II. Kon-
rád örökségül nyert, független provençei
grófsággá lőn, míg házasság által a' híres
Berengár, barcellonai grófra nem esett,
kinek fia Alfonso által Aragoniával
egybe kapcsoltatván, később Beatrix
grófné által a' büszke és hatalmas An-
jouí Károly, egykoronti nápolyi és
siciliái király' birkokává lőn, 's végre XI.
Lajos által Franciaország' koronájához
csatoltaték. A' provençei birodalom tulaj-
don és idegen fejedelmek alatt 450 évig
létezett; ennek közepébe esik legmaga-
sabb fénykora. Önálló csak kevés ideig
volt, de az idegen fejedelmek' hatalmának
mindig lényeges részét képezé, 's azon
dicsőséget is fentartá magának, hogy sa-
ját népe, saajtságos szokásai 's különös
nyelve volt. A' provençeiakat a' nyers
franciaiak nem kedvelék, puhaságról vá-
dolák; de e' vád a' barbár' büszkesége,
ki a' miveltséget és szelid erkölcsöt fegy-
verrel méri, 's mit méltányolai nem bír,
azt dőllyösen megveti. A' lovagiasság,
lovagi kötelesség és erények a' Provençe-
ban szintugy léteztek, mint Franciaor-
szágban: isten, becsület és a' szerelem,
vala jelszavok; a' szent földért küzde-
leteik' legnemesebbike; bajvivások, az
erőnek nemes próbája, de míg a' fran-
czia silány beszédek és legendákban
gyönyörködött, addig a' Provençeban
gyönyörűen ömledezének a' szerelem-
dök, 's szép harmóniában játszó a' lant
a' gyöngéd dal- és ünnepi énekkel.

Nyelvök (az oc szócskától occitaniai-
nak neveztetve) jóhangzásban felülmulá
vad testvérít, fogékonyan vevé magába
a' provençei dalosok' művészetét, 's ked-
vesen bizelgett a' fülaek. Erő és kellem

egyesült benne 's édesen simulva az új
versmértékhez, a' költészetnek a' költői
állal ha nem is feltalált, de legelőbb ki-
mívelt rím által, új éket kölcsönze. Nem
igaztalanul nevezék a' provençei lantoso-
kat, kik olly sokat találának fel, mi nyelv-
vöket emelé 's kedvessé levé, a' trou-
var, troubare, trouver (talál) szó-
tól troubadouroknak, e' nevezet mind
azok közt, mellyeket e' dalosok' megne-
vezésére használtak, bizonyosan a' legjel-
lemzőbb. A' troubadour maga készí-
té költeményeit, mellyeket zenére alkál-
mazott 's aztán vagy egyedül, vagy a'
jongleurök' kíséretében előada. Az illy
jongleurök, hangász-segédek, hárfán, ko-
bozon, hegedűn, lanton, és kis dobbal
kísérők az éneket, 's egyszersmind bo-
hóczkodának 's más különféle mesterséget
is űzének. A' minstrel (minstrel,
menestrier, kisebb udvari inas, vagy a'
ministerialis, kézművesből származva) és
trouvere név a' dalosokat illeté, kik
éjszaki Francia- és Angolországban már
rég, talán mint maradványai a' bardusok-
nak léteztek, 's később a' troubadourokat
utánzák, jóllehet régi dalaikat is meg-
tárlák. —

Bizonyos Taillefer, a' hódító Vil-
mos' táborában mint minstrel ment Angol-
országba, 's miután a' normannokat egy
harczdallával Nagy Károly' és Roland'
szereneseitlenségéről feltűzelte volna, a'
leghevesebb vívás közt veszté életét.

A' minstrellek néha a' troubadourok'
zenekísérői is voltak, de többnyire ki-
sebb énekesek és bohóczkodók, kik ugy,
mint a' jongleurök, zenén kívül még
tánczozal, kutyák, majmok 's több más-
sal mulattatának. Szent Lajos' paran-
csa szerint a' jongleur és minstrel nem fi-
zetett adót, hanem vagy majmait tánczol-
tatta, vagy egy dalt énekelt. A' franczia
udvarban 1300 körül egy megtelepedett

csapat tartózkodott, mellynek főnöke a minstrellek' királyának nevezeték.

A' troubadorok' művészete és dalai messze terjedtek. O r o s z l á n s z i v ű Richard, a' nagy Saladin' bátor hődtője, austriai Leopold' fogságában, börtönében egy provençei dalt költött alattvalóihoz, melly még most is megvan; 's ki nem ismeri a' gyöngéd, hű Blondelt, ki fogoly királyát egy dal által fedezé fel? A' provençei nyelv Spanyolországban is kedvelteték, 's az aragoniai Alfonso provençei költőnek mondatik. Roger, nápolyi király, még inkább a' rötszakállu Fridrik, 's nemes unokája, II. Fridrik kedvelék és gyakorlák a' troubadourok' műsáját, 's általok virágzék fel Svábsországban is a' lantosok' ifju költészete. — A' rötszakállu Fridrik erényeiért tárgyak lön a' provençei daloknak, 's ő maga irt egy költeményt e' nyelven, mellyben a' francia lovagokat, a' cataloniai szépeket, a' genuiak' és castiliaiak' pompáját, az angliók' fehér kezét, a' toscanai nők' szépségét, 's a' provençei dal' kedvességét magasztalá. Udvarról udvarra kelének a' troubadourok, minden ünnepet megdicsőítének, minden fület gyönyörködtetének, halát 's aján-dékokat nyerének, 's ösztönzék a' hercegeket, nemeseket, sőt a' hölgyeket is, hogy az udvarok' hedvencz nyelvét megkísértsék. Kedveltetének, kitüntetés és tiszteletet aratának mindenhol, 's magasztalt az öröm, ha egy hercegi ebéden e' költői czéhnek egy tagja minstrel és jongleurjeivel megjelent, 's szerelem és udvariasság, lovagi és hercegi erényekről énekelt, vitor, könnyű szerelmi novellákat 's borzasztó történeteket és kalandokat a' szent hadakból regélt, 's ő maga is bátor, lovagi érzelmű 's vérű lévén, vitézségre serkente mindenkit. Egykor a' provençeiak' arionja, Castelan Péter, egy büszke ménen, zöld ezüsttel hímzett

köntösben, lángszínű övére aggatva lantját, tért haza Roquemartinból, hol a' gróf, elragadtatva énekétől, gazdag ajándékokkal halmozá el. Lassan ballaga a' valogni erdő' magányában, midőn hirtelen egy rablócsoport megtámadá, lováról lelőké, öve- és kontösétől megfosztá, 's embertelenül hurczolá egy örvény' szélére, a' mélységbe betaszítandó. E' vész-teli pillanatban a' bátorság 's elszántság nem hagyák el. Kérve függeszté szemeit a' gyilkosra: „Engedjétek meg, — szóla hozzájuk, — „hogy a' halálra kész, utósó imámat teremtőmhez intézzem, 's lelkemet kezeibe ajánljam.“ A' rablók megengedék neki e' kis időt, de ő ujra szól: „Szokásom, ha az urhoz fohászkodom, lanttal kísérve, énekemet hozzá emelni; adjátok ide hangszeremet, 's hallgassátok meg gyász énekemet.“ A' rablók ezt is megengedék, 's ő, rövid előjáték után, egy rögtönzött dalt énekelt. A' vész, mellyben volt, eleven képzelete, a' halál' közelléte ifjuságának virágában, mind lelkesíté őt. Meztelen, zúzott tagokkal, szétszórt hajakkal, az örvény' szélén állva, melly sír gyanánt tátongott, elkezd énekelni, 's éneke nem téveszti hatását. A' rablók, körüle állván, figyelmesekké lesznek, mindinkább lágyulnak az érekszívek, 's könyek patakanak vad szemekből. Midőn a' troubadour őket illy hangulatban látja, megváltoztatja dalát, 's harczenéket kezd. Lefesti a' had' örömeit 's az erdő' szabad lakóit, dicséri vesztegnélküli, büszke, vad élőket, le-részegeti őket dicséréteivel, mellyeket reájok halmoz, annyira, hogy azok, kik előbb őt meggyilkolni akarák, most őt védeni készek. Nem csak lovát, kontösét, 's mindenét adák vissza, hanem uj kincseket is nyujtának neki, 's diadalal kísérek őt az erdőszélig.

Ennyi hatalom volt a' provençei dalban, így nyeré meg a' lantos a' szíveket,

így készítet a' halás kezeket gazdag ajándékokra. Öltönyöket, fegyvereket és lovakat kapának a' költők; de a' legkitűnőbb díj egy pávatoll-korona vala, melyet a' legnemesebb hölgyek készítettek, az akkori fény' és méltóság' jeléül. 'S milly mély benyomást tevének a' gyöngéd női szívekre! Hogy megnyerje e' kitüntetés az ifju, a' troubadour' művészetét gyakorlá, és *Thibaut*, navarrai király, 's *Blanche* királynőnek lovagja, *Anjou* *Károly*, *Soissoni* *Rudolf*, 's a' t. a' szerelemköltők közt tündöklének. *Hugo de Penna*, kedvese' hűtlenségérül dallott; 's *Beatrix*, nápolyi királynő és provençei grófnő, borostyánkoszorúval koronáza őt az egész résztvevő nép előtt, csinos önköltötte provençei versekben szóla hozzá, 's az első troubadour' melléknevet adá neki. Innen keletkeztek a' Provençe és Picardiában azon híres szerelmi törvényszékek, a' versenyző dalosok' tribunáljai, 's szerelem, udvariasság és lovagi szellem feletti vizsgálódások. Itt ragyogott leginkább a' troubadourok' művészete, 's ezek különösen kitűnnek a' középkor' azon különös szüleményei felett, melyek „bolondok' és szamarak' ünnepe“ czim alatt ismeretesekek. Egyike azon üléseknek egy troubadour által, kinek különben nevét nem tudni, így iraték le.

(Vége következik)

KÉT LÖVÉS.

(Román cz.)

A' vadászfi kedvesével
Édeleg a' völgy' ölen,
Szépek ök, szívök' szerelme
Tiszta mint a' deli fény.
Ök szelíd boldogok

Zsarnok jött, és látva a' lányt,
Kéble bűnös lángra kél.
'Lányka! néked szám' szerelme,
Ifju! néked rabkötél.
A' zsarnok olly szívtelen.

Szabadságért esd az ifju,
Sirva 's olly érzékenyen,
Hogy a' zsarnok is megindult
Az esdeklő könnyeken.
Meglágyúl a' szikla is.

Ott a' fáról a' madárkát
Lődd le, majd ha felröpül,
És szabad vagy. Mond a' zsarnok.
A' madár 's a' nyíl röpül:
A' szerencse kedvezett.

Új nyilat vesz most az ifju,
És az égre föltekint.
'Jó vadászfi, már szabad vagy,
Mért az új lövés megint?
Mond a' zsarnok és nevet.

„Az első megmentte engem“,
Ez a' lányt. Az ifju szólt,
Szó 's nyíl egy időben érte
A' kegyetlen zsarnokot.
És a' zsarnok nem nevet.

Tarkányi Béla

A L - C S Ú T H.

(Táj- és népismertetés)

Ha ki a' szép tájékok' látásának örvend, és azt honunkban is látni óhajtja, az utazzék Székesfehér megyébe „Alcsúthra“, hiszem, reménye a' várakozással összpontosulva — teljesülve lesz.

Az ős Budából kiindulva, 's a' Fehérvári úton — Budaörsön, — Bián — 's Etyeken keresztül hajtatva, egy szőlőhegyen túl elérjük a' bájos szép vérth-szentgyörgyi mészlát. A' város fő-her-